

SOME REMARKS ABOUT JONAS KRUOPAS' 1947 EDITION OF MARTYNAS MAŽVYDAS' CATECHISM OF 1547

GORDON B. FORD, JR.
Northwestern University

There appear to be at least 30 mistakes in Jonas Kruopas' 1947 edition of Mažvydas' Catechism:

	<u>Kruopas</u>	<u>Ford</u>	<u>Bezenberger</u>
p. 8 (95), line 9	Tapyr	Taipyr	Taipyr
p. 9 (96), line 2	diewa	dewa	dewa
p. 10 (97), line 11	likra	tikra	tikra
p. 10 (97), line 17	szia	czia	czia
p. 12 (99), line 3	vsztrukste	vptruksit	vptruksit
p. 16 (103), line 3	Anr enr inr onr unr.	Anx enx inx onx unx.	Anx enx inx onx unx. p.
p. 18 (105), line 12	Diewu	Diewa	diewu
p. 25 (112), line 20	valgitum-	walgitum-	walgitum-
p. 27 (114), line 3	ischle-	ischle-	ischle-
p. 29 (116), line 2	dvase	dwase	dwase
p. 29 (116), line 4	notwersit	notwersit	notwersit
p. 29 (116), line 4	notverti	notwert	notwert
p. 29 (116), line 11	ir	jr	jr
p. 29 (116), line 20	nicze	niczie	niczie
p. 29 (116), line 20	Nenauies	Nenauias	Nenauias
p. 32 (119), line 16	Jai	Je	je
p. 32 (119), line 23	ischpilds.	ischpilde.	ischpilde.
p. 50 (137), line 18	ischmintiei	ischmintiei,	ischmintiei,
p. 51 (138), line 15	kunu	kūnu,	kunu,
p. 54 (141), line 7	schwēntagij	schwēntagij	schwēntagij
p. 55 (142), line 9	nepleisk	neapleisk	neapleisk

p. 55 (142), line 17	schwenta	schwenta	schwenta
p. 55 (142), line 21	basznijczies	baŝniczies	baŝniczies
p. 56 (143), line 2	krikscziantu	kriksczianiu	kriksczianiu
p. 56 (143), line 3	Basznicze	Baŝniczie	baŝniczie
p. 61 (148), line 4	kientencius	kientenczius	kientenczius
p. 63 (150), line 8	tarnaukiet	tarnaukiek	tarnaukiek
p. 68 (155), line 1	letuviskai	letuwiskai	letuwiskai
p. 68 (155), line 2	notas tos giedati	notas tos tur giedati	notas tos tur giedati
p. 75 (162), line 6	Chistus	Christus	Christus
p. 75 (162), line 8	Par	Per	per
p. 79 (166), line 9	Atminkiet	Atminkiek	Atminkiek

Diewa on page 18, line 12 of Gerullis' facsimile edition is not clear. What appears to be an *a* may actually be a *u* on account of an imperfection in the facsimile since Kruopas' facsimile shows a *u*. *kūnu* on page 51, line 15 of Gerullis' edition is also not clear. It is possible that the dot above the *u* is merely an ink smudge in the facsimile since Kruopas' facsimile shows a simple *u* without the dot.

There appear to be two different readings for *vβtruksit* on page 12, line 3. Gerullis' edition seems to have *vβtruksit*, which is the reading of both Bezenberger and Ford, but Kruopas' edition clearly shows *vβtrukste*. The reading *vβtruksit* is, however, strongly supported by the rhyme with *praβudisit* in line 4. Thus it is possible that Kruopas touched up the photograph wrongly in this case since we learn on page 84 of his edition that he followed Gerullis' 1922 photographic edition of the Catechism but that he attempted to make unclear letters distinct: "Šis jubiliejinis Katekizmo leidimas parengtas fotografuotiniu būdu pagal 1922 m. fotografuotinį Katekizmo leidimą. Tiktai dabar nufotografavus tekstas du kartus padidintas ir murkšlinos raidės paryškintos." ("This jubilee edition of the Catechism was prepared photographically according to the 1922 photographic edition of the Catechism. Only now after being photographed the text was enlarged to twice its original size and unclear letters were made distinct.").

REFERENCES

- Bezenberger, Adalbert. *Litauische und Lettische Drucke des 16. Jahrhunderts*. I. *Der litauische Katechismus vom Jahre 1547*. Göttingen, 1874.
 Ford, Gordon B., Jr. *The Old Lithuanian Catechism of Martynas Mažvydas (1547)*. Assen, The Netherlands, 1971.
 Gerullis, Georg. *Mosvid: Die ältesten litauischen Sprachdenkmäler bis zum Jahre 1570*. Heidelberg, 1923.
 Kruopas, Jonas. *Pirmoji lietuviška knyga*. Kaunas, 1947.

Cassai kasname smagul wenas gal padety
Sweiketa ir paksimi cassai gal pridoty.
Cassai Diewo wysas smanes nar didei mileti
Dogaus karaliste dawana nar dawana
Aichwars ir deivos to negal padariti
Deth ing pekias vgni weikias gal istumti
Pamestiet tas deivos dewap didziap pusta
Schiteq maksia wisy lit smel preimite. Cite
Cassai maxlas tur ceisei iwo ischmaitey
Rasp dewa turit pasintei pregtam irg:rbinti.
Cassai maxlas rodaitkra Kiely dewa smausp
Musu ischganicatap Jesausp Christausp.
Schits suno ir ewa tikrai pasiste
Jei to maksia giera makleste ir permaniste.
D schiteo maksia smanes regle kleidencias
Ir deiwu schimta (iel carai nentasi) ewincziao
Zusch slnau ir carai dresu[zial]fakci
Jag schimty smantu wena negalecyla atrafti
Rursai wena fadi dewa prisakima makletu.
Ir pateriaus bendu fadziu atminetu
Jei klausy smagu biau mali pateri bilaty
Prisakimus Diewa biau galetu at mineti.
Veras trikscianis straipszips ar gali skaiticy
Ape duschas ischganima biau gali to slnaty
Satagamis tau smagus tur akfatei
Jag gleresnei atmen arcy nent pateri bilati.

Dewo

Ragyniet smanes to erumpa maxla ischma
Beturio platefnis maksias negal stawicci (kri
Jei to erumpa maksia makiet wferukle
Aweles iustu amfinaf prasudiste.
To del kunigai ans awelis susmilketese
Aschtra suda ir narfa dewa bialietese.
De gieresni esia dewa jadytu smanes makinti
Nlent aschtra suda alba narfa dewa tureci.
Deles rakasn schies maksia erumpa imlice

Jr aweles iustu eu masu dewa marlurpenetiet
Pregtam platefnta marla kiet denas lauties
Jr ilgai dewa walso ant sweta gzwenties
Diewa sadzio karscheti diena jr nakti eschla
A mana darba us gler prymtiet. (Kiet.

Gerullis

Tassai Passnam smagui wenas gal padery
S wai'ata ir palaimi tassai gal pridoty.
Tassai Dieus wyfas smanes nar didci mileti
D ogaus Karaliste dawanai nar dawanari
Aithwars ir deiwes to negal padariti
Beth ing peklas vgni weiliaus gal istumti
Pameskiet tas deiwes dewap didziap prista
Schitq maksla wisy liksmat preimkiet. (kiet
Tassai maxlas tur teisai ius ischmakity
Kaip dewa turit pasinti pregtam irgarbinti.
Tassai maxlas rodaitikra/kiely dewa sunausp
Irdusu ischganitaiap Jesausp Christausp.
Schitq sunu ir tewa tikrai pasisit
Jei eq maksla giera makiesit ir permanisit.
B schito maksla smanes regit kleidenczias
Ir deiwiu schimta (iel tatai nemas) turinczias
Asch sinau ir tatai dresu[sczia]sakiti
Jag schimty smaniu wena negaleczia atrasti
Bursai wena sadi dewa prisakima makietu
Ir pateriaus bendu sadziu atmintu
Jei klausy smagu biau maki pateri bilaty
Prisakimus Diewa biau galetu atminti.
Deras trikszianiu skraipszius ar gali skaitity
Ape duschas ischganima biau gali kq sinaty
Zatagamis tau smagus tur aksakiti
Jag gieresnei atmen arty nent pateri bilati.
Dewa

Ragynkiet smanes to trumpa maxla tischma
Bekurio platesnis makslas negal stawietu (kiet
Jei to trumpa maksla makiet lostru[st]e
A weles insa amzina prasudisit.
To del lunigai ant awelin susimlketese
Aschtra suda ir narfa dewa bialiete.
De gieresni csla dewa jadzitu smanes makinti
Ulent aschtra suda alba narfa dewa tureti.

Delto rąkasn schitą maksla trumpa imkiet
Jr aweles iusu tu mažu dewa maxlu penekiet
Pregtam platesnia maxla kiek denas laukiet
Jr ilgai dewa walto ant sweta ghwenkiet
Diewa šadzia karschtei diena jr nakti eschka
A mana darba vs gler prymkiet. (kiet.

Kruopas

Tassai kasznam szmagui wenas gal padety
Sweikata ir palaimi tassai gal pridoty.
Tassai Diews wysas szmanes nar didei mileti
Dağaus karaliste dawanai nar dawanati
Aithwars ir deiwes to negal padariti
Beth ing peklas vgni weikiaus gal istumti
Pameskiet tas deiwes dewap didziap pristakiet
Schitą maksla wisy liksmi preimkiet.
Tassai maxlas tur teisei ius ischmakity
Kaip dewa turit paszinti pregtam ir garbinti
Tassai maxlas roda likra kiely dewa sunausp
Musu ischganitaiap Jesausp Christausp.
Schitą sunu ir tewa tikrai paszisit
Jei tą maksla gierai makiesit ir permanisit.
B schito maksla szmanes regit kleidenczias
Jr deiwiu schimta (iei tatai nemasz) turinczias
Asch szinau ir tatai dręsu szia sakiti
Jag schimty szmaniu wena negaleczia atrasti
Kursai wena szadi dewa prisakima makietu
Jr pateriaus bendu szadziu atmintu
Jei klausy szmagu biau maki pateri bilaty
Prisakimus Diewa biau galetu at minti.
Veras kriksczianiu straipszczius ar gali skaitity
Ape duschas ischganima biau gali ką szinaty
Zatagamis tau szmagus tur aksakiti
Jag gieresnei atmen arty nent pateri bilati.

Dewa

Ragynkiet szmanes to trumpa maxla ijschmakti
Bekurio platesnis makslas negal stawieti
Jei to trumpa maksla makiti vsztrukste
A weles iusu amszinai praszudisit.
To del kunigai ant aweliu susimilkietese.
Aschtra suda ir narsa dewa biakietese.
Be gieresni czia dewa zadziu szmanes makinti
Nent aschtra suda alba narsa dewa tureti.
Delto rąkasn schitą maksla trumpa imkiet
Jr aweles iusu tu mažu dewa maxlu penekiet
Pregtam platesnia maxla kiek denas laukiet

Jr ilgai dewa walio ant sweta giwenkiet
Diewa szadzia karschtei diena jr nakti eschkakiet
A mana darba vsz gier prymkiet.

Kruopas

10 Asch sakau iog taksai wisada tur kleidety
Ir ape sweikata sawa netur neka ßinaty.
Kursai nenaretu to maksla ßinaty ir makiety
Tasai amßinasu tamsibesu tur buti.
Tadrin ius ßmaneß manesp prisiartynkiet
Ir pagal to schwenta maksla giwenkiet.

15 Tamsibes senases nog iusu schalin atwarisit
Sunus dukteris nog iu ischgielbesit
Jei tą maßa kriksczianiu maksla makiesit
Ir pagal io ius patis sawe redisit.
Kaukus Szemepatis ir laukasargus pameskiet
20 Visas welnuwas deiwes apleiskiet.
Tos deiwes negal iums neka giera doty
Bet tur wysus amßinai prapuldinty.
Sweikata wisus diaktus¹ nog to dewa turit,
Kurio prisakimus czia manip regit.

25 Tasai dewas dągu ßeme ßadziu wenu sutuere
Schytu budu ßmanes ir wisus daiktus padare
[10] Tassai kaßnam ßmagui wenas gal padety
Sweikata ir palaimi tassai gal pridoty.
Tassai Diews wysas ßmanes nar didei mileti
Dągaus karaliste dawanai nar dawanati

5 Aithwars ir deiwes to negal padariti
Beth ing peklas vgni weikiaus gal istumti
Pameskiet tas deiwes dewap didziap pristakiet
Schitą maksla wisy liksmi preimkiet.
Tassai maxlas tur teisei ius ischmakity

10 Kaip dewa turit paßinti pregtam irgarbinti.²
Tassai maxlas roda tikra kiely dewa sunausp
Musu ischganitaiap Jesausp Christausp.
Schitą sunu ir tewa tikrai paßisit
Jei tą maksla gierai makiesit ir permanisit.

15 B³ schito maksla ßmanes regit kleidenczias
Ir deiwiu schimta (iei tatai nemaß) turinczias
Asch ßinau ir tatai dręsu czia sakiti
Jag schimty ßmaniu wena negaleczia atrasti
Kursai wena ßadi dewa prisakima makietu

20 Ir pateriaus bendu⁴ ßadziu atmintu
Jei klausy ßmagu biau maki pateri bilaty
Prisakimus Diewa biau galētu atminti.
Veras kriksczianiu straipsczious ar gali skaitity
Ape duschas ischganima biau gali ką ßinaty

25 Zatagamis tau ßmagus tur aksakiti⁵

Jag gieresnei atmen arty nent pateri bilati.
 Dewa prisakimu bila asch nekada negirdeiau
 [II] Nei straispcziu weras kriksczianiu skaicziau.
 Bašniczia nog deschimes⁶ metu nebuwau
 Tektai su burtinikie ant burtas weizdedauau.
 5 Begieresny su schwenta burtiuikie⁷ gaidi walgiti
 Neig bašniczio schaukima šeku glausiti⁸
 Ach panai klausikiet ir permanikiet
 Balsus tus iusu šmaniu ischgirskiet.
 Tu duschas dews nog iusu nares turėti
 10 Kurias iums ig rąkas dewe rediti.
 Hei wespatis wisaky ant šmaniu susimilkiet
 Kunigump šekump šmanes tremkiet.
 Kiek nedelias bašniczian waikscziati prisakikiet
 Kunigus idant makitu šmanes ragynkiet
 15 Plebanus kunigus wenu balsu praschiikiet
 Idant ta maxla neslėptu didei melskiet.
 Jei kunigai tygietu tą maksla patis sakiti
 Jus galėsit hukiusu šmanes makinti
 Bet kunigu ira vredas šmanes makiti
 20 Bo ant to wisy ira apskyrty.
 O ius kunigai pagal iusu sena vreda
 Makikiet šmanes tatai wisas paklida.
 Schitai turit trumpa maksla krikσχianistes
 Pagal buda senases bašniczias.
 25 Skaitikiet ir dokiet ig rąkas kiewaika⁹
 Kaip šemaiczia ta ipir¹⁰ letuwynika.
 [I2] Ragynkiet šmanes to trumpa maxla ijschmakti
 Bekurio platesnis makslas negal stawieti
 Jei to trumpa maksla makiti vštрукsit
 A weles¹¹ iusu amšiniai prašudisit.
 5 To del kunigai ant aweliu susimilkietese

Ford

1 daiktus
 2 ir garbinti
 3 Be
 4 ben du
 5 atsakiti
 6 deschimtes
 7 burtinikie
 8 klausiti
 9 kiek waika
 10 taip ir
 11 Aweles